

Фізична освіта і спорт

УДК 796.01/.05:355.48(477)"2022/..."

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17329634>

Спорт та підготовка спортсменів в Україні: сутність та сучасні виклики

Улан Аліна Миколаївна

к. фіз. вих., доцент, доцент кафедри історії та теорії олімпійського спорту,
Навчально-науковий олімпійський інститут Національного університету
фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури 1, 03150, Київ, Україна

aulan@uni-sport.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5875-9656>

Шевчук Олександр Сергійович

аспірант кафедри історії та теорії олімпійського спорту, Навчально-науковий
олімпійський інститут Національного університету фізичного виховання і
спорту України, вул. Фізкультури 1, 03150, Київ, Україна

alexndr.shvk@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-9674-751X>

Прийнято: 29.09.2025 | Опубліковано: 11.10.2025

***Анотація:** У статті розглянуто характерні особливості спорту в умовах війни в Україні та виклики, з якими сьогодні змушені зіштовхнутись вітчизняні спортсмени. В ході дослідження були встановлені специфічні характеристики, що притаманні сучасному спорту в Україні в період дії військового стану. Метою дослідження є вивчити та висвітлити сучасні виклики, що постали у вітчизняному спорті після повномасштабного*

вторгнення в Україну. Завдання дослідження: проаналізувати та систематизувати дані про роль олімпійського спорту на національному та міжнародному рівнях у сучасному світі; визначити та встановити проблеми, що виникли в українському спорті від початку військового вторгнення на територію держави. Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет, метод синтезу та аналізу, соціологічні методи дослідження (бесіда зі спортсменами та тренерами з різних видів спорту). **Результати дослідження** показали, що війна призвела до масштабних втрат у спортивній інфраструктурі, відтоку спортсменів та тренерів за кордон, припинення офіційних змагань в Україні, а також до психологічних проблем серед атлетів. Водночас підкреслено, що олімпійський спорт виконує важливу стабілізаційну та інтеграційну функцію, зберігаючи міжнародний імідж країни, сприяючи єдності нації та підтримуючи морально-психологічний стан суспільства. **Висновки.** Встановлено, що для сучасного олімпійського спорту в Україні характерні організаційні, інфраструктурні, соціально-психологічні виклики. Незважаючи на кризові умови, спорт залишається засобом популяризації гуманістичних цінностей, символом стійкості та боротьби за національну ідентичність. **Перспективою подальших досліджень** є наукові пошуки вирішення проблеми занять спортом, зокрема футболом, внутрішньопереміщеними особами в межах України: особливостей організації підготовки та соціальної адаптації дітей даної категорії населення засобами спорту та олімпійської освіти.

Ключові слова: олімпійські цінності, олімпійський спорт, професійний спорт, багаторічна підготовка, футбол, змагання, соціальна адаптація, воєнний стан.

Sport and Athletes' Training in Ukraine: Nature and Contemporary Challenges

Ulan Alina

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of History and Theory of Olympic Sports, Educational and Scientific Olympic Institute of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport,

1 Fizkultury St., 03150, Kyiv, Ukraine

aulan@uni-sport.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5875-9656>

Shevchuk Oleksandr

PhD student of the Department of History and Theory of Olympic Sports, Educational and Scientific Olympic Institute of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport,

1 Fizkultury St., 03150, Kyiv, Ukraine

alexndr.shvk@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-9674-751X>

Abstract: *This article examines the distinctive characteristics of sport in Ukraine under wartime conditions and the challenges currently faced by domestic athletes. The study identified specific features inherent to contemporary sport in Ukraine during the period of martial law. **The aim of the research** is to investigate and highlight the contemporary challenges that have emerged in Ukrainian sport following the full-scale invasion of the country. **The objectives of the study** are to analyze and systematize data on the role of olympic sport at national and international levels in the modern world, and to identify and determine the problems that have arisen in Ukrainian sport since the beginning of the military invasion. **Research methods** included analysis and synthesis of scientific and methodological literature and online resources, analytical*

*and synthetic approaches, sociological research methods (interviews with athletes and coaches from various sports). **The results** demonstrated that the war has led to substantial losses in sports infrastructure, the outflow of athletes and coaches abroad, suspension of official competitions in Ukraine, and psychological issues among athletes. Simultaneously, it is emphasized that olympic sport performs a crucial stabilizing and integrative function, preserving the international image of the country, fostering national unity, and supporting the moral and psychological well-being of society. **Conclusions.** The study established that contemporary olympic sport in Ukraine faces organizational, infrastructural, and socio-psychological challenges. Despite crisis conditions, sport continues to serve as a means of promoting humanistic values, symbolizing resilience and the struggle for national identity. **Prospects for further research** include exploring solutions for promoting sport, particularly football, among internally displaced persons in Ukraine, focusing on the organization of training and social adaptation of children in this population through sport and olympic education.*

Keywords: *olympic values, olympic sport, professional sport, long-term athlete training, football, competition, social adaptation, military situation.*

Постановка проблеми. За визначенням Міжнародного олімпійського комітету, олімпійський спорт ґрунтується на принципах Олімпійської хартії, яка проголошує цінності чесної гри, рівності, поваги до суперників, відмови від дискримінації та інтеграції спорту у виховання особистості [14]. Таким чином, олімпійський спорт є не лише системою спортивних змагань, але й важливим соціокультурним явищем, що формує моральні орієнтири суспільства.

Однак, сьогодні, в часи коли Україна перебуває в умовах воєнного стану, події, що відбуваються всередині та навколо держави, суттєво впливають на всі сфери національного господарства, зокрема на систему спорту [12], яка нині знаходиться в кризовій ситуації через постійні атаки та як наслідок знищення

спортивної інфраструктури, низький рівень мотивації серед дітей до занять спортом та перепони на шляху до повноцінного продовження спортивної кар'єри кваліфікованих спортсменів та інше. Як наслідок, маємо відтік кваліфікованих кадрів та спортсменів для пошуку більш сприятливих умов для праці та продовження спортивної підготовки та участі у змаганнях, а в глобальному сенсі – підірив іміджу та зниження значущості олімпійського спорту, його ідеалів та принципів серед суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботах фахівців [9, 18] описані історичні випадки порушення етичних норм олімпійського спорту під час збройних конфліктів в різні роки проведення Олімпійських ігор. Фахівцями [3, 4] встановлено, що міжнародна напруженість, ескалація перегонів озброєнь і, тим більше, військові дії створюють величезні перешкоди для реалізації етичних норм та миротворчої функції олімпійського спорту, завдають істотних збитків, інколи ж призводять до катастрофічних наслідків як для міжнародного, так і вітчизняного спорту [10]. Низка дослідників [2, 5] підкреслюють, що спорт не втрачає свого значення і у воєнні часи: та заняття спортом сприяють не лише покращенню фізичного стану, а й соціальній адаптації особистості [19, 20] в умовах війни [6]. Низка робіт присвячена дослідженню соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб шляхом спорту [11, 21], оцінці рівня їх життя та можливостей залучення до фізичної активності [1]. У дослідженні питання впливу війни на кваліфікованих спортсменів фахівці відмічають, що вітчизняні спортсмени наразі стикаються з проблемами психоемоційного характеру, що обумовлюють вплив негативних факторів, які є наслідками військових дій в Україні, на їх багаторічну підготовку [16]. Вимушені переїзди, зміна місць тренувань та власне тренера, постійний “фоновий” стан фізичної загрози, невизначені перспективи спортивної кар'єри, мобілізація — усе це стало причиною агресії, розгубленості, апатії та депресивних станів багатьох

спортсменів та призвело до зниження рівня зацікавленості спортом та заняттями в Україні [17].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Олімпійський спорт завжди був символом миру, єдності та гуманістичних цінностей [13, 19]. Проте у сучасних реаліях, коли Україна переживає повномасштабну війну, діяльність спортсменів і функціонування системи олімпійської підготовки відбувається в умовах постійних загроз, обмежених ресурсів та необхідності адаптації до екстремальних обставин [17]. Війна істотно впливає на спортивну інфраструктуру, психологічний стан спортсменів, можливості для тренувань та участі у міжнародних змаганнях. Це зумовлює актуальність дослідження особливостей функціонування олімпійського спорту в умовах війни: організації тренувальної та змагальної діяльності спортсменів та організації спорту в цілому в умовах обмежених фінансових та людських ресурсів, що набуває особливого значення у воєнний час. Тому дослідження питання аналізу сучасного стану олімпійського спорту в Україні постає як надзвичайно актуальне.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою дослідження є вивчити та висвітлити сучасні виклики, що постали у вітчизняному спорті після повномасштабного вторгнення в Україну. Завдання дослідження:

1. Проаналізувати та систематизувати роль олімпійського спорту на національному та міжнародному рівнях у сучасному світі.
2. Визначити та встановити проблеми, що виникли в українському спорті від початку військового вторгнення на територію держави.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та матеріалів мережі Інтернет, метод синтезу та аналізу, соціологічні методи дослідження (бесіда). У бесіді прийняли участь спортсмени (7 чоловік) та тренери (8 чоловік) з різних видів спорту (футбол, дзюдо, фехтування).

Дослідження виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021 – 2025 рр. за темою «Структура і зміст багаторічної підготовки спортсменів у сучасних умовах розвитку спорту» (державний реєстраційний номер 0121U108197).

Виклад основного матеріалу дослідження. Отже, Олімпійські ігри протягом більш ніж ста років виступають не лише формою найвищих спортивних змагань, а й значущим соціокультурним інститутом, який задає гуманістичні орієнтири суспільного розвитку. Ідеї олімпізму, започатковані П'єром де Кубертенем, стали філософським підґрунтям гармонійного поєднання фізичного, морального та інтелектуального вдосконалення особистості, спрямованого на утвердження миру, дружби та солідарності між народами. Водночас у контексті глобальних трансформацій сучасний олімпійський спорт стикається з низкою складних викликів [14]. У XXI столітті сутність Олімпійських ігор істотно змінюється під впливом комерціалізації, технологічних інновацій та професіоналізації спорту. Зростає роль медіа, транснаціональних корпорацій та політичних структур, що впливає як на імідж та зміст Олімпійських ігор, так і на відношення до них та олімпійського спорту загалом з боку держав. Паралельно загострюються дискусії щодо збереження етичних принципів олімпізму, забезпечення етики, прозорості й чесності змагань, рівності доступу спортсменів, екологічної відповідальності організаторів і безпеки в умовах глобальних загроз [3, 13]. Сучасний олімпійський рух дедалі частіше супроводжують проблеми політичних бойкотів та геополітичних конфліктів, що не може не відобразитись на стані та організації спорту всередині країни. Вітчизняний спорт, як і інші сфери суспільного життя, зазнав значних втрат унаслідок повномасштабного вторгнення Росії на територію України. В екстремальних умовах, таких, в яких

перебуває Україна та її спортсмени сьогодні, олімпійський спорт та підготовка атлетів набувають специфічних характеристик (рис. 1).

Рисунок 1

Характеристики олімпійського спорту та підготовки спортсменів в Україні в умовах війни

Обмеженість ресурсів і можливостей для тренувань

Відсутність безпечних тренувальних баз, зруйновані спортивні комплекси, проблеми з енергозабезпеченням і логістикою призводять до зниження якості та системності спортивної підготовки

Психологічний тиск на спортсменів

Постійний стрес, пов'язаний із загрозою життю, втратою близьких, невизначеністю майбутнього, негативно впливає на емоційну стабільність та мотивацію спортсменів

Міжнародна підтримка та солідарність

В умовах війни посилюється значення міжнародних спортивних організацій, які забезпечують можливості для участі спортсменів у змаганнях та сприяють організації тренувального процесу за межами України, надають фінансову й організаційну допомогу

Зміна статусу спортсмена

Частина олімпійців змушена поєднувати спортивну діяльність із волонтерською чи навіть військовою службою. Це змінює їхню соціальну роль, надаючи спорту додаткового морального та патріотичного виміру

Ризик втрати спортивного потенціалу

Через війну та вимушену еміграцію значна кількість спортсменів опиняється в інших країнах, що ставить під загрозу цілісність національної системи олімпійської підготовки

Джерело: власна розробка авторів

Війна значно позначилась на чисельності деяких збірних команд з олімпійських видів спорту. Так, після Ігор Олімпіад у Парижі 2024 року та задовго до цього, починаючи з 2014 року, відомі випадки зміни українськими спортсменами спортивного громадянства та виступів за збірні команди інших держав у спортивній гімнастиці, дзюдо, греко-римській боротьбі, веслуванні та інших видах спорту.

За даними, висвітленими колишнім Міністром молоді та спорту України, а нині президентом Національного олімпійського комітету Вадимом Гутцайтом, вже на початок 2023 року розмір втрат спортивної інфраструктури України через руйнування перевищив 250 млн дол. США, а 320 спортивних об'єктів постраждало чи було повністю зруйновано через військову агресію РФ, із них 87 не підлягає реконструкції. Найбільше спортивних об'єктів було зруйновано у прифронтових регіонах Луганської, Донецької, Харківської, Херсонської, Чернігівської та Сумської областей [15]. Окремими питанням залишається залучення внутрішньо-переміщених осіб (ВПО), особливо дітей, до занять спортом, їх соціальна адаптація засобами різних видів спорту. За даними інформаційно-обчислювального центру Міністерства соціальної політики зазначено, що за даними на 7 серпня 2025 року в Україні було офіційно зареєстровано близько 4,67 мільйона внутрішньо переміщених осіб, з яких майже 850 тисяч - діти й підлітки. Відтак, спорт та активні заняття фізичною активністю, можуть стати інструментом соціальної адаптації внутрішньо-переміщених дітей до нових умов проживання, патріотичного виховання молоді та покращення фізичного та ментального стану.

Військовий конфлікт залишається відбитком і на українському футболі [8]. Із введенням воєнного стану 24 лютого 2022 року всі офіційні спортивні змагання були призупинені. У відповідь на ці обставини національні спортивні федерації ухвалили рішення, що узгоджуються з положеннями державних нормативних актів. Зокрема, Українська асоціація футболу оголосила про дострокове завершення сезону 2021/2022 у всіх лігах та Кубку України, зафіксувавши турнірні таблиці станом на 24 лютого без визначення переможців та призерів [6]. Воєнні дії справили глибокий негативний вплив на спортивну сферу: футбольні змагання на території України залишаються зупиненими до моменту встановлення миру й стабільності. Ускладнені умови позначилися і на діяльності футбольних клубів: через неможливість повноцінної роботи та

виплати заробітної плати всі трудові угоди іноземних гравців і тренерів, підписані з клубами – членами УАФ, автоматично були призупинені до завершення сезону (30 червня 2022 року), якщо сторони не досягли окремих домовленостей. Такі фахівці отримали статус «вільних агентів», що дозволяло їм укладати нові контракти без санкцій та обмежень. Для забезпечення гнучкості іноземним гравцям, зареєстрованим в УАФ, надали можливість підписувати угоди з новими клубами навіть поза межами офіційного трансферного вікна, за умови реєстрації до 7 квітня 2022 року. При цьому кожен клуб міг зареєструвати не більше двох таких футболістів, що гарантувало прозорість і справедливість змагань [7].

Попри це, важливого значення набуває «спортивна дипломатія», яка дозволяє Україні залишатися на міжнародній арені навіть у час збройного протистояння. Показовим стало забезпечення виступу національної збірної на Іграх Олімпіади 2024 року у Парижі попри складні умови підготовки. Це стало можливим завдяки узгодженим діям держави, спортивної спільноти та міжнародних організацій, які створили цільові фонди допомоги, адаптували тренувальні процеси та впровадили нові підходи до мобільної й дистанційної підготовки спортсменів-олімпійців [5].

Висновки. Олімпійський спорт, будучи глобальним соціокультурним явищем, значною мірою залежить від стабільності суспільно-політичного життя та розвитку інфраструктури. Внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України перед спортсменами та спортивними функціонерами постали нові виклики, такі як втрати у складах збірних команд, призупинення змагань та міграції спортсменів, що потребують нагального вирішення та адаптації до умов воєнного стану в Україні. Попри ці виклики, олімпійський спорт в екстремальних умовах здатний виконувати стабілізаційну функцію: підтримувати міжнародний імідж країни, бути засобом психологічної підтримки населення, символом єдності та стійкості нації. Історія олімпійського руху

неодноразово демонструвала, що спортивна діяльність продовжує існувати й у періоди глобальних криз, включаючи війни, політичні конфлікти, економічні чи гуманітарні катастрофи.

Перспективою подальших досліджень є наукові пошуки вирішення проблеми занять спортом, зокрема футболем, внутрішньопереміщеними особами в межах України: особливостей організації підготовки та соціальної адаптації дітей даної категорії населення засобами спорту та олімпійської освіти.

Список використаних джерел

1. Андрєєва О., Гакман А., Волосюк А. Аналіз якості життя та рівнів депресії внутрішньо-переміщених жінок зрілого віку. *Sport Science Spectrum*. 2024. 1. С. 56-61. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-9>
2. Беленюк Ж. В. Сучасний стан сфери фізичного виховання та спорту України в умовах військової агресії росії. *Публічне урядування*. 2023. № 1 (34). С. 100-104. [doi.org/10.32689/2617-2224-2023-1\(34\)-12](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-1(34)-12)
3. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух: історія і сучасність: у 2 кн. К., 2021. КН.2. 672 с.: іл.
4. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух: історія і сучасність: у 2 кн. К., 2021. КН.1. 640 с.: іл.
5. Карпенко Є. І., Хітрова Т. В. Спорт і спортивна журналістика в умовах війни. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Запоріжжя, 2 листопада 2022 р. / редкол.: В. Л. Погребна, В. В. Кузьмін, Н. В. Островська, Т. О. Бородулькіна та ін. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 140-143.
6. Ковальчук Р. О., Рефель В. І. Спорт в умовах воєнного стану. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : тези

- VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2024 р. Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2024. С. 300-302.
7. Кондратюк Я. О., В. К. Шаверський. Дослідження особливостей та перспектив розвитку українського футболу в розрізі поточних викликів. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2025. №4 (190). С. 72-77. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.04\(190\).14](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.04(190).14)
 8. Мазур Р. В., Попрозман О. І. Сучасний стан розвитку футболу в Україні. «Спорт та сучасне суспільство» : Матеріали XIV Міжнародної студентської наукової конференції [Електронна збірка матеріалів XIV Міжнародної студентської наукової конференції «Спорт та сучасне суспільство»], м. Київ, 19 березня 2021 р. Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2021. С. 143-147.
 9. Маляр Е., Маляр Н. Етичні аспекти олімпійського спорту в умовах війни . *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної освіти сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи*. 2024. С. 81-83.
 10. Мельник І. Вплив світових воєн на міжнародний спортивний рух. *Журнал спортивної історії*. 2020. 8(1). С. 22-38.
 11. Мосьпан М. О. Збереження психологічного благополуччя вимушено переселених дітей-спортсменів в умовах війни. *Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми* : збірник матеріалів наукових доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 23 жовтня 2023 р. Київ, 2023. С. 95-102.
 12. Приходько, В. В., Долбишева, Н. Г., Балджи, І. В., Шиян, О. В., Ужвенко, В. А. Причини змін у стані ДЮСШ за роки війни і шляхи покращення

- їхньої подальшої діяльності. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15087506>
13. Радченко Л. О. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху. *Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2016. №5. С. 98-101.
14. Радченко Л., Матвеев С., Когут І. Проблема етики в сучасному олімпійському спорті. *Наука в олімпійському спорті*. 2007. №2. С. 126-132.
15. Романов М. Ю., Пащенко А. Є., Панасюк В. І. Державна політика у сфері фізичної культури та спорту під час війни в Україні. *Наукові пошуки молоді у XXI столітті. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрантів і молодих дослідників, м. Біла Церква, 30 жовтня 2024 р. Біла Церква: БНАУ, 2024. С. 86-88.
16. Скибицький І. Г., Прус Н. М., Ускова С. М. Вплив мотивації досягнення на психічний стан спортсмена. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 01 (68) 16. С: 80-83.
17. Тимко Є. М., Ковальчук А. Є., Репко О. О. Екстремальні види спорту як основа формування психологічної стійкості в умовах війни. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти* : матеріали 5-ї Міжнар. наук.-практ. конф. до 140-річчя НТУ "ХПІ", 16-17 квітня 2025 р., Харків : НТУ "ХПІ", 2025. С. 369-373.
18. Ялович В. Т., Ялович А. В. Історичні особливості розвитку міжнародного олімпійського руху сучасності [Текст] : (Частина I) метод. розробка. Луцьк Вежа-Друк, 2025. 65 с.

19. Kozatek Alvina, Uzhvenko Kostyantyn, Duchnova Larysa, Radchenko Lidiia, Krol Irina, Ulan Alina, D'omina Al'ona, Borysova Olha, Denysova Lolita, Shi Shengying. Sustainable development and the Olympic Movement. *Journal of Physical Education and Sport*® (JPES). 2020. Vol 20 (Supplement issue 1), Art 57. P. 403 – 407. <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.s1057>
20. Kropyvnytska T., Imas Y., Borysova O., Krasnianskiy K., Matveev S. [et al.]. Specifics of Organization of International Complex Competitions in Non-Olympic Sports. *Sport Mont.* 2021. №19 (S2). P. 113-118. <https://doi.org/10.26773/smj.210919>
21. Pesotska Y. P. Social rehabilitation and social adaptation internally displaced persons. *Social Work and Education.* 2022. 9(1), 89–99. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.7>